

מועדון דורות- פרשת כי תבוא

השמחה

ד"ר חזות גבריאל

בס"ד

1. וְהָיָה כִּי תִבּוֹא אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה
וַיְרֻשְׁתָּהּ
וַיִּשְׂבֶּתָּ בָּהּ :
וְלִקְחֹתָ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה...
וַיּוֹצֵאֲנֻהוּ מִמִּצְרַיִם...
וַיִּבְרָאֲנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה
וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ :
וְעַתָּה הִנֵּה הִבַּאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי ה' וְהִנְחֹתוּ...
וְשִׂמְחֹתָ בְּכָל הַטּוֹב
אֲשֶׁר נָתַן לְךָ ה' :
דברים כו, א-ו

2. רצף הפסוקים רווי פעלים - וירשתה-וישבת-ולקחת-ושמת-והלכת-ובאת-ואמרת. לקיחת הביכורים והבאתם למקדש מוצעים כהמשך לירושת הארץ ולישיבה בה. הביכורים אינם מאופיינים בלשון של ציווי וחקיקה, אלא הם משתלבים בתיאור המצב העתידי בארץ המובטחת.

3. השמחה היא בהווה

היהדות מרבה לעסוק בזיכרון העבר ובציפייה לעתיד. אפשר ללמוד מן העבר ורצוי לדעת לאיזה עתיד לחתור, אולם אסור להתעלם מן ההווה. יש קשר הדוק בין היכולת להתרכז בהווה לבין היכולת לשמוח. הברכה 'יהיה טוב' אינה ברכה כלל לא רק משום שהיא מכחישה את הטוב שכבר קיים בהווה, אלא משום שהיא שוללת גם את הטוב שיהיה בעתיד.

4. שמחה זה עניין רציני

"השמחה איננה קשורה למשהו חיצוני אותו השגתי, אלא נובעת ממקום פנימי ושלם באישיותי; היא המצב הטבעי והבריא של האדם". אבי רט נע בין עצב לשמחה

5. מי שעסק רבות בהגותו ובכתביו בסוגיות הללו היה רבי נחמן מברסלב. הוא זה שחתום על המילים הבאות: "מצווה גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר ולהרחיק העצבות והמרה השחורה בכל כוחו. כי כל החולאים הבאים על האדם, כולם באים רק מקלקול השמחה. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל

החולאים באים על ידי מרה שחורה ועצבות, והשמחה היא רפואה גדולה. והכלל שצריך להתגבר מאוד בכל הכוחות להיות אך שמח תמיד, כי טבע האדם למשוך את עצמו למרה שחורה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא ייסורים. על כן צריך להכריח את עצמו בכוח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל".

6. בין שמחה לעצב

השמחה והעצב הם מצבים נפשיים שנובעים ממצאות מסוימת. העצב נובע מפער בין המקום בחיים שהאדם רצה וקיווה להיות בו, לבין המקום בחיים בו הוא נמצא בפועל. לכל אדם חלומות, תקוות, שאיפות, רצונות, דמיונות וציפיות. העצב ואיתו הייאוש מוצאים מקום קינון נוח בנפש האדם, באותו הפער שבין החלום לבין המציאות. היטיב לבטא זאת שולי רנד בשירו אייכה: "ריבונו של עולם אם נדבר גלויות, לפעמים אין לי כוח בעולמך להיות... חנוך ורחום הן לפניך גלוי, כאן יהודי שעל חוט השערה הוא תלוי, נלחם בעצבות, בייאוש המכרסם כתולעת, השמחה נסתלקה ממני וגם הדעת...".

7. המהר"ל (חידושי אגדות א) – "השמחה היא שלמות הנפש".

8. השם משמואל (מועדים) – "השמחה היא התגלות הנעלם".

9. הרב קוק (מוסר אביך) – "כשנתחדש לאדם דבר טוב למעלה ממדרגתו הוא שמח".

10. המונח שמחה בנטייתו השונות מופיע בתנ"ך יותר ממאתיים פעם, אולם בתורה שבע עשרה פעמים בלבד – פעם אחת בכל אחד מארבעת הספרים, ושלוש עשרה בספר דברים. בפרשתנו, "וְרָאָה", מופיע המונח שבע פעמים.

בעל ספר החינוך מונה בפרשה שבע עשרה מצוות עשה, והמצווה השש עשרה בפרשה היא מצוות השמחה ברגלים, שנאמר: "וְשִׂמְחֶתָּ בְּחַגֵּיךָ" (טו:יד). הרמב"ם מונה גם הוא את מצוות השמחה בהסתמך על הגמרא במסכת חגיגה (ו, ע"ב): "דתניא ר' יוסי הגלילי אומר שלוש מצוות נצטוו ישראל בעלותם לרגל: ראייה, חגיגה ושמחה".

11. שמחה של מצווה

שאלה חשובה היא אם השמחה היא אמצעי לקיום המצוות או מטרה בפני עצמה. הגמרא במסכת שבת (ל ע"ב) מגדירה מה היא שמחה של מצווה. על המאמר בקהלת "וְשִׂבְחֹתַי אֶנִּי אֶת-הַשְּׂמֵחָה" (ח:טו) אומרת הגמרא:

זו שמחה של מצווה... ללמדך, שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות... אלא מתוך דבר שמחה של מצווה.

בעל משך חכמה מבאר את הפסוק "וְהֵייתָ אֶךְ שְׂמֵחַ" כשמחה של מצווה ומסביר: "פירוש תשמחו בלא אסיפה של גורן ויקב", כלומר השמחה תהיה נקייה ולא תלויה בדבר.

12. בספר "מסילת ישרים" למקובל רבי משה חיים לוצאטו (הרמח"ל) מובא משל. בת מלך התחתנה עם כפרי, הכפרי התאמץ בכל כוחו לשמח ולרצות את אשתו אהובתו. קם בעוד לילה, הכין פיתה מהטאבון, מסק זיתים והכין שמן זית לתפארה, קנה במיטב כספו את הזעתר היקר ביותר, הגיש את כל המאכלים בכלים היקרים ביותר שהיו לו והגיש לאשתו. אבל אשתו לא מרוצה עם הפנים למטה (על הפנים).

"מה לך יקירתיי" פונה הכפרי לאשתו "הרי הבאתי לך את הטוב שבמאכלים, למה נפלו פנייך?".

התשובה מובנת מאליה, צרכי בת המלך אינם תואמים כלל את מושגי הכפרי, היא רגילה לרמת חיים שונה לגמרי מהכפרי. בת המלך לעולם לא תהיה מרוצה ממתנות הכפרי.

הנמשל, הנשמה ירדה מגנזי מרומים, כולה רוחנית. הזוהר הקדוש מכנה את הנשמה "חלק אלוה ממעלי". כלומר, חלק מהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו!! היא "בת המלך", ואנחנו כאותו כפרי מביאים ל"בת המלך" חפצים והנאות גשמיות, ועוד מתפלאים שאין הנשמה שמחה מכך, ותמהים מדוע ירדה השמחה בדורינו?! וכי שייך שהנשמה תהנה מהדברים הגשמיים האלו?! ממכונת יקרה או ממכשירים

אלקטרוניים משוכללים?! דברים אלו לא מדברים אליה, זה לא בשבילה!! הנשמה מצפה לאוכל האמיתי שלה שהם התורה המצוות והמעשים טובים.

13. כיצד נהיה שמחים בחלקינו?

עצה ראשונה: נסתכל באלו שיש להם פחות מאיתנו, אז נרגיש בכל הטוב שיש לנו ונשמח בחלקנו! מסופר בגמרא (נדרים נ"א) על רבי עקיבא ואשתו רחל, אשר דירתם היתה רפת של בקר, ורכושם הסתכם בתבן וקש. שלח להם ה' את אליהו הנביא כדי לשמחם, הופיע אליהו הנביא לביתם בדמות עני וביקש: "האם תוכלו לתת לי מעט תבן? אשתי ילדה לפני זמן קצר ואין לנו במה לכסות את התינוק!" כמובן שרבי עקיבא ואשתו נתנו לו תבן ביד רחבה, הרי זה הדבר היחיד שלא חסר להם. כשהלך העני חשבו רבי עקיבא ורחל: "אין אנו כל כך עניים, הרי ישנם משפחות שגם תבן אין להם..." ושמחו בחלקם.

14. עצה שנייה: כאשר נדע שכל ענייני העולם הזה חסרי חשיבות הם, שהרי אנחנו רק אורחים בעולם הזה למשך 70-80 שנה, (נתבונן כיצד ברגע אחד תושבי האי האיטי איבדו את כל אשר אספו ורכשו בימי חייהם), אז בוודאי שלא נצטער על אותם דברים החסרים לנו, ואף לא נטרח כל כך להשיגם, שכן אנו יודעים שחסרי חשיבות הם. מעשה ובא עשיר גדול לבקר את הגאון ה"חפץ חיים", התפלא העשיר על ביתו הדל ורהיטיו הפשוטים של ה"חפץ חיים". תמה העשיר באזני הרב: "היכן כל הרכוש של כבוד הרב?!" ענה הרב בשאלה: "סליחה, איפה כל העושר המפורסם שלך?" משיב העשיר: "כבוד הרב, את הרכוש שלי השארתי בביתי הקבוע, אינני לוקחו עמי לנסיעותיי". השיב לו הרב: "גם הרכוש שלי הוא 'בביתי' בעולם הבא, אני רק בנסיעה בעולם הזה".